*Доброй памяти пер-
вого школьного референ-
та Подкарпатской Руси
Іосифа Пешека присвя-
чует АВТОР.*

НА ВЕРХОВИНѢ

ПЬЕСА В ТРЕХ ДѢИСТВІЯХ ДЛЯ НАРОДНОГО ТЕАТРУ.

Борис Ефремов.

ЦѢНА 3 КЧ.

Изданіе сотрудников народопросвѣтительной рады
Воловского округа.

EX LIBRIS

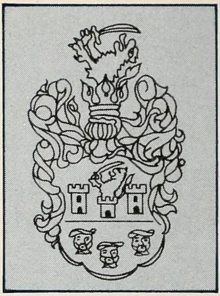

PAUL R. MAGOCSI

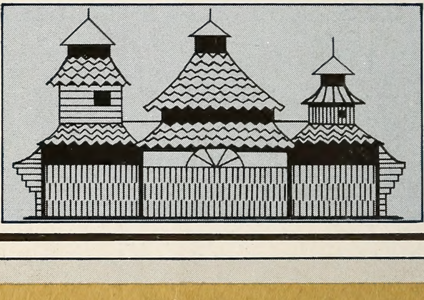

Доброй памяти первого школьного референта Подкарпатской Руси Іосифа Пешека присвячует АВТОР.

НА ВЕРХОВИНѢ

ПЬЕСА В ТРЕХ ДѢИСТВІЯХ ДЛЯ НАРОДНОГО ТЕАТРУ.

Борис Ефремов.

ЦѢНА 3 КЧ.

Изданіе сотрудников народопросвѣтительной рады Воловского округа.

Digitized by the Internet Archive
in 2016

https://archive.org/details/naverkhovynpesav00efre

Дѣйствуючи особы.

1. Иван Щур — селянин рокôв 30, управитель бовту.
2. Анна — его жена.
3. Олена — дѣвчина на ôдданю, сестра Ивана.
4. Петро Щур — брат Ивана та Олени.
5. Настя — жена Петра.
6. Учитель — рокôв 25—30.
7. Федор — рокôв 35—40 пьяниця.
8. Гершко — корчмарь та склепарь, жид.
9. Мошко — другôй корчмарь и мельник (млинар).
10. Жандарм — грубый чоловѣк роков 20—22
12. Селяне — члены бовту.

Дѣеся на Верховинѣ в 1918—19 року по революціи.

Дѣйствіе I.

Сцена представляє собою добру селянську хижу. Олена сидить за столом вышиває рушник, Анна коло печи перемыває горшки. Настя серед хаты.

Явленіе I.

Настя: Дякую тобѣ, Анно, за кромпли, менѣ вже и очи соромно до вас показати ... Гôрше всякой жебрачки стала ... Волилаб на край свѣта пойти нѣж так жити. Колиб не дѣты, пошлаб свѣт за очи.

Анна: Та Бог с тобою, Насте! Я рада тобѣ допомогти. А щож Петро твôй робить?

Настя: А бѣс его вѣдає. У Гершка певно, або у Мошка сидить. Больше дороги нѣкуды не знае, Ранѣше хоч пив, та не так, а тепер цѣлими днями з корчмы не вилазить. Все що под руку подвернеться, тягне до корчмы. Отсе, як давали на тому тыжнѣ муку худобным людям, дали и менѣ для дѣтей киль з десять. Яж поставила ту муку до коморы, тай гадаю, що в недѣлю буде хоч дѣтям що ѣсти... Щож ти думаеш? — гляжу до коморы на другой день, а муки немає. Петро вже до Гершка однѣс, найбы он пропав зо своею корчмою. Житя через прокляту корчму не маю.

Анна: А ты спробувалаб одучити Петра од корчмы. Пошлаб до бабы Маріи, може она чим допомоглаб.

Настя: Та ходила вже, ничого не помагае. Видно вже доля моя така — за пьяницею вѣк жити *(плаче)*. Та хочбы тихий був... а то прийде з корчмы о пôвночи пьяный збудить всѣх та битись лѣзе. Осе позавчора, як подняв бійку в ночи, та так настрашив малу дѣтину, що й тепер, як увидить ненька, так и труситься... Ох! Я засидѣлась, треба ити. Дякую тобѣ за кромпли...

Анна: Та почекай, Насте, я тобѣ хоч хлѣба дам... *(бере хлѣб, рѣже на двѣ рôвни частини и дає одну Настѣ)*. Далаб цѣлий та оце тôлько один лишився, а пекти лише завтра буду.

Явленіе II.

Тѣж и Микола.

Микола: (*Входячи*) Слава Ісусу Христу

Анна: Слава на вѣки!

Настя: Слава на вѣки!

Анна: Що скажеш доброго?

Микола: Нѣчого, не доброго, не злого. Менѣ Иван казав, що днесь будуть сходитись люди до вас, в справѣ бовту (*сельской кооперативы*). Я також хочу пристати до бовту. Я оце робив у лѣсѣ и заробив больше як сто корон, от и прийшов, щоб и од мене приняли також пай.

Анна: Добре, добре, хлопче! Але люди зôйдуться лиш у вечерѣ, а сейчас он ще сонце на небѣ. Тебе, я вижу, тягне до другого бовту (*показуе очима на Олену*). Гляди, Миколо.

Микола: Та я... я хотѣв!..

Настя: Та щож, Анно, на те Бог и молодость дав, и мы колись були молодыми!.. Все пройшло, не вернеться... А менѣ вже таки до дому пора ити. Дякую тобѣ Анно! Бувайте...

Анна: Вже идеш? Почекай хвилинку, Насте! Пойдем разом. Я и забула, що в нас нафта выйшла, треба купити, бо зойдуться люде у вечерѣ и не буде чѣм свѣтити. (*Одягае наскоро плат на голову, бере фляшку и иде разом з Настею до дверей*).

Настя: (*Коло дверей*) Бувайте здорови!

Олена: Будь здорова. (*Анна и Настя выходять за двери*).

Микола: (*Послѣ невеликой паузы*). А що ты Олено робиш?

Олена: Не видиш, — рушник вышиваю.

Микола: Для чого? Чи не на свадьбу свою готовишся?

Олена: А хочбы и так. Тобѣж не болить то?

Микола: А ты менѣ колись обѣщала сорочку вышити.

Олена: Колись обѣщала, колись вышью.

Микола: А чому ты, Олено, до дѣвчат не выходила вчера у вечерѣ? Так красно було.

Олена: (*Усмѣхаючись*) А чого я там не видѣла? Кому я потребна то и сюды прийде.

Микола: Ты, Олено все смѣешся, а я Бог зна, що думаю.

Олена: Много думаеш? Певно и за мене думав в недѣлю, коли мѣж дѣвчатами та хлопцями я одна цѣлий вечер була, та всѣ з мене сміялися тоди, що я пары не мала. Казали, щоб я собѣ дѣда до пары взяла. Скôлько я потом наплакалася.

Миккола: Олено. Як тобѣ не соромно? Я щеж з вечера пѣшов на роботу до лѣса и тôлько вчера повернувся. Весь час тôлько за тебе и думав. И днесь як тôлько гроши достав, так и до дому, и як видиш, до тебе прийшов, только переодягнувся дома, а ты и говорити не хочеш и гнѣваешся . . .

Олена: Я вже не гнѣваюсь.

Микола: Правда, Оленочко, не гнѣваешся? . . . (*Подходить до ней*).

Олена: Треба свѣтло засвѣтити та роботу кончити, а то завтра недѣля. (*Встае, складае рушник, потом бере лямпу и хоче засвѣтити*).

Микола: Оленкочко! Як ты? справдѣ не гнѣваешся, то дай я тебе поцѣлую! Я так заскучив за тобою . . .

Олена: Я нѣт... Я не хочу, ты потому будеш смѣятись, а я буду ганьбитись . . .

Микола: От ще ганьбитись буде. Тыж мене любишь?

Олена: Люблю . . . (*Соромливо опускае очи*).

Микола: Ну и я люблю, Оленочко, от и давай поцѣлуемось.

Олена: Я и глядѣти на тебе ганьблюся, як же я буду цѣлуватися?

Микола: Ну коли ты так вже ганьбишся, то закрой очи; от и не будеш ганьбитись, а я тѣм часом и поцѣлую тебе,

Олена: Я... я так не хочу... (*закрывае очи, Микола цѣлуе*). (*Послѣ невеличкоѣ паузы*). Иди, иди собѣ. Я ... я гнѣваюсь на тебе. (*Закрывае лице руками*).

Микола: А я на тебе не гнѣваюсь.

Олена: А я вже сорочку тобѣ вышила, а як ты такôй, то не покажу.

Микола: Правда, що вышила? Покажи, я вже больше не буду.

Олена: Гляди сюды, ось вона. (*Подходит до скрынѣ, откривае вѣко, достае сорочку и показуе*).

Микола: А, яка файна. Скажи, Оленочко, ты справдѣ для мене вышила?

Олена: Ще и питаешся, а тожбы я для кого ще вышивала?

Микола: О, моя Оленочко, як я люблю тебе. (*Бере. обôймае Олену, притягае до себе, цѣлуе, потом спѣвають.*):

Микола: Ой мѣсяцю мѣсяченьку
Зôйди над горою,
Свѣти нôчку, свѣти другу
Ой по над землею.

Не люби моя Олено,
Не люби нѣкого,
Лиш мене, моя Олено,
Ты люби одного.

Будеш в мене ты щаслива
Будеш добре жити
Будем Бога и людей
Разом мы любити.

Олена: О не бôйся мôй Миколо,
Мôй голубе красный,
Лиш тебе люблю одного
Промѣнь сонця ясный.

Будем радость, будем горе
У двох мы дѣлити
И пошле Господь нам щастя
Добре вѣк прожити.

Разом: Ой мѣсяцю, мѣсяченьку
Зойди над горою
Свѣти нôчку, свѣти другу
Ой по над землею.

Явленіе III.

(*Входить Анна, спинается коло порогу, деякий час любуется на Миколу и Олену. По скôнченю спѣву Микола крѣпко обôймає Олену и цѣлує.*)

Олена: Миколо! Пусти, бо невѣстка сейчас надôйде.

Анна:... О, не турбуйтеся, я вже тут и виджу, що вы выробляете. (*Микола и Олена перестрашени розступаються*).

Микола: А, се вы?... Як...як вы скоро повернулися...Мого ненька в бовтѣ не видѣли?

Анна: А ты, Миколо, моей качалки часом не видѣв? Добра качалка. Як потягну по плечах, то довго будеш памятати и будеш знати, як цѣлуватись у моей хатѣ та ще й под недѣлю.

Микола: Та Бог з вами. Хиба мы цѣлувались? То я глядѣв яки у Олены нови пацьорки на шиѣ.

Анна: Гляди, Миколо, щоб не було зле. (*До Олены*) А ты ганьби не знаеш цѣлуватись з легинем.

Олена: (*Соромлячись*). Я не хотѣла, то Микола схопив мене и почав цѣлувати.

Микола: Е, дурниця. Чого мы будемо од вас хоронитися. Мы вже давно любимось и я оце хотѣв поговорити з вами щоб вы за мене Олену оддали. Олена згоджуєся за мене пойти, коли вы еѣ оддасте за мене.

Олена: Я нѣчого не говорила, то он сам говорив.

Анна: Як Олена хоче, так и буде, а я проти тебе

нѣчого не маю, ты легинь роботящий, чесный… А як твои родители? Дозволяють тобѣ одружитись з Оленою?

Микола: Та я у них только оден, якжеб они не дозволили.

Анна: А ось и Иван иде. (*Чути розмову за сценою*).

Явленіе IV.

(Входять: Иван, учитель з книгами и три чоловѣки — члены бовту.)

Учитель: Добрый вечер.

Перв. член: Слава Ісусу Христу!

Другий член: Доброго вечера.

Третій член: Слава Ісусу Христу!

Анна: На вѣки слава!

Олена: Слава на вѣки!

Микола: Доброго здоровля!

Анна: Прошу сѣдати.

Иван: Пане учителю, прошу сѣдати за стôл, вам виднѣйше буде. Прошу вас (*звертаеся до членôв бовту*) сѣдайте де видите.

Учитель: (*До Анны*) Як вас Бог милуе? (*до Олены*) А вы, Олено, як ся маете?

Анна: Дякую, нема що Бога гнѣвити, живемо добре ..

Иван: Може приступимо, панове, до роботы? Касу провѣрили, товар теж порахували, може попросимо пана учителя, щоб протокол написали?

Перв. член: Просимо пана учителя, най вже п. учитель потрудяться для нас ..

Учитель: Та що вы панове — все я та я, треба щоб вы привыкали.

Другий член: Та то завше так, — на кому ѣхати, того и поганяти (*смѣеться*).

Иван: (*Бере книгу и читае*), На перше сего мѣ-

сяця в касѣ у нас 2185 кч. (*Учитель пише*); товаров на три тысячи шестьсот сорок восем корон. Так, пораховано?

Третій член: Так є.

Другий член: Та вжеж не инакше, а так добре пораховано.

Иван: Касову книгу та инши записи знайшли в порядку?

Третій член: Дякуємо тобѣ Иване, добре справляешся!

Иван: Рôжного интвентарю куплено на пять сто шестьдесять кор. Вы его видѣли и знаете, что все се нам необхôдно мати.

Перв. член: Добре, Иване, все, що куплене, то потребне.

Иван: От, як видите з того часу, як одкрыто бовт, наши дѣла полѣпшали значно. Було всего 4500 кор., а тепер маємо грошей в касѣ 2185 кор., маємо товару на 3650 кор., тай инвентару маємо на 560 корон. За такой короткій час маємо столько хосна. Але се панове, не забувайте, що мы лише учимося, только первий мѣсяць .. и для людей краще, бо цѣны у нас на товары значно меньши, нѣж у жида. Возьмем хоч нафту — у жида три з половиною кор., у нас три; так и цукор, и инши рѣчи у нас дешевше.

Перв. член: Жид теж вже спустив цѣну, видить, що перестануть до него ходити.

Другий член: То вшитко єдно... жид своє здере. Пол короны на килю зменьшить, а на корону чого небудь домѣшає и жидовске не пропаде, такий вже род жидовскій.

Учитель: Протокол нашого засѣданя вже готовый, як больше справ для обговорюваня не маємо, то прошу читати и подписувати. (*Чле-*

ны один по одному подходять, читають и подписують).

Микола: (*до Ивана*) Я теж хотѣвбы пристати до бовту, — чи можна?

Иван: Розумѣеся можна. Але це не од нас залежить, а од загальных зборов. Пай можеш внести а зборы затвердять тебе членом. Зборы будуть за два тиждня.

Микола: А колько грошей треба давати?

Иван: Пай сто корон и десять корон вписового, але гроши приймаемо лише в бовтѣ, бо там всѣ наши книги.

Явленіе V.

(*Входять Петро и Федор, обидва подпивши.)*

Петро: (*Нерѣшучо зупиняеться коло дверей*). Слава Ісусу! Чи мож послухати?

Федор: (*Ззаду Петра*). А, поручаюся!..

Иван: А чомуж не можна? Заходьте та сѣдайте!

Анна: (*Подходить до постели, бере малу лавицю, ставить еѣ и до Петра*) Петре, иди сѣдай, ось тут мѣсце є. (*до Федора*) и ты Федоре. (*Петро проходить и сѣдає, за ним иде и сѣдає Федор*).

Учитель: Панове! У нас рахуеться сейчас 45 членов, людей з десять ще подали заявы. Але в селѣ є больше як 200 нумеров, нам необхôдно всю громаду певетягнути на свой бок.

Иван: О, вони, пане учителю, помалу всѣ пристануть до нас. Вы знаете, колько часу треба, щоб наш Русин надумався?

Учитель: В том то и бѣда, що поки наш Русин надумаеться, то з него други всѣ соки виссуть Треба тепер се зробити.

Первый член: А як же се нам зробити?

Иван: Якось зробим...

Учитель: Панове, у нас є прибутку больше як полторы тысячи. Давайте, частину витратим на подарунки.

Третій член: Кому на подарунки?

Учитель: А тѣм, що лише у нас купують и зобовяжуться и на дальше только у нас купувати.

Иван: И правда, се булобы добре. Подарунки притяглиб до бовту багато людей.

Другий член: То дуже мудро.

Учитель: Но, то давайте панове, внесемо сю справу на вирѣшеня загальных зборов.

Федор: А корчма буде при вашому бовтѣ?

Иван: Мы хочемо щоб и в селѣ корчмы не було а не только при бовтѣ...

Первый член: Нѣт, корчмы нам не потребно.

Петро: А чиж буде воно так добре? Я й сам не за тѣм щоб пити, але взяти хоч бы и Гершка — и корчма и склеп. Один чоловѣк прийде купити дащо, другий так до корчмы посидѣти, и так воно нѣбы добре, — зойдуться, поговорять...

Федор: Свята истина.

Учитель: Буде и у нас при бовтѣ хижа, до якой можна буде зайти и поговорити, але не за паленкою, а за новинкою, або книжкою. А корчма та паленка пагуба для людей.

Федор: (*Тихо, але так, що всѣ чують*). Мо̄же для кого и пагуба а я только паленкою и живу.

Иван: А у мене ще щось вертиться у головѣ, та и не знаю чи казати?...

Первый член: Кажи — послухаемо, бити не будемо — не бойся!

Иван: Панове! У нас село велике, а млин один и то жидовский и меле не добре и дере аж пазуров знати. Чи не поставити нам свой млин?

Мѣсце для млина добре, воды доста, лиш за грошми дѣло...

Федор: (*Говорить нѣбы про себе*). От колиб у млинѣ паленкою колеса крутили, тогды я бывбы за мельника.

Учитель: Це Иване добре дѣло кажеш. Я теж над цим думав, але заждемо мало, увидимо як пойдуть наши дѣла. Коли поведеться добре, то незадовго и млин поставим.

Другий член: А щож тогди Гершко з Мошком будуть робити? З торбами чи що пойдуть?

Федор: Поздыхають, щоб я здоров був — поздыхають.

Учитель: Здається, що мы нѣчого не забули, всѣ справы, якѣ мали обговорити, закончено?...

Иван: Так, пане учителю, все обговорили.

Федор: (*До Петра тихо*). Говорив же я тобѣ не йти, можеб у Гершка угостив хто, а то дурно просидѣли вечер.

Учитель: Но, нам и домôв час, вже позно. (*Всѣ встають*). А колиж на свадьбу будете нас просити, Олено? Я дуже хочу бути у вас на свадьбѣ та ще й потанцювати з вами. (*смѣється*).

Олена: О, яка там свадьба. Я ще и оддаватись не гадаю,

Первый член: Говори, говори, дѣвко... А чого так Микола почервонѣв, ты не знаеш, Олено? Ха, ха, ха. И ты почервонѣла.

Учитель: Ну, добра нôч! Дякуємо за ласку...

Иван: Доброго здоровля!

Первый член: Бувайте здоровы!

Другiй член: Добра нôч. (*прощаються, подають руку Иванови*).

Федор: (*На ухо до Петра*). Позич у Ивана корон десят а то щось коло серця аж пече.

Иван: З Богом, пане учителю. Будете мати час, заходьте. Завтра як раз недѣля, я маю вольный час, поговоримо про разны справы...

Анна: Доброго вам здоровля, пане учителю. Дякую вам, що не минаете нас и вам, люди...

Микола: Добра нôч .. (*Учитель, члены бовту и Микола выходять, лишаеться Петро и Федор*).

Петро: (*До Ивана*). Я маю дѣло до тебе, Иване!

Иван: Кажи яке?

Петро: Я одному чоловѣкови винен десять корон, он днесь нагадував менѣ, казав щоб повернути: Ты не могбы менѣ позычити? Я тобѣ на тѣх днях поверну.

Иван: Радо давбы, але сам не маю, платню ще не достав.

Петро: Як не маєш? Отжеж каса в тебе?

Иван: З касы я не можу взяти, бо каса не моя а громадська.

Петро: (*Дораз надягає крисаню на голову, мовчки иде до дверей и через зубы*). Добра нôч.

Иван: Добра нôч.

Федор: (*Иде за Петром, коло самих дверей повертаеться*) а,... а... поручаюся... (*Выходять оба*).

Завѣса.

Дѣйствіе II.

(Сцена представляє велику, вбрану по жидовски хижу, на право дверы до корчмы, там инодѣ чути пьяные голоси.

Явленіе I.

Мошко: Ну, Гершку, на що я тобѣ потребный, що кликав?

Гершко: На що... А ты хиба не чув що робиться?
Мошко: Ну?
Гершко: Дурный ты, от тобѣ й ну!
Мошко: Ты, Гершку, дѣло кажи, а не сварися!...
Гершко: Дѣло... А то без дѣла тебе сюди закликав? Он учора у того шибеника Ивана знову сходини були...
Мошко: Ну, сходини, про бовт говорили.
Гершко: Про бовт, про бовт. Дурный ты тай только. Про щож им говорити, як не про бовт? Є в селѣ дурный Мошко, то чомуж им не говорити (*нервово тре руки и бѣга по хижи*).
Мошко: Чого ты так сердишся Гершку? Хиба до тебе мало людей тепер иде?
Гершко: Так, мало. А до тебе стало больше ходити?
Мошко: Больше нѣт а не меньше. Я не маю бовту, у мене лише корчма, а до корчмы будуть ходити, як и ходили. При бовтѣ, я чув, не будуть корчмы одкривати.
Гершко: А молоти, ты в своем млинѣ що будеш?
Мошко: Що? Таж не камень, а те що привезуть.
Гершко: Гляди, намелеш, только не забудь мѣхи ширше розкрыти.
Мошко: (*Нащурившися*) Що таке?
Гершко: А то, що вчера вырѣшили свой млин поставити.
Мошко: Ты, Гершку, правду кажеш?
Гершко: Та на щож менѣ брехати...
Мошко: Ой. Щож мы будемо робити?
Гершко: А я чув, що ще хотять там якесь товариство тверезости заложити, щоб и до корчмы нихто не смѣв ходити.
Мошко: Ой, ой. А щоб они покрутились, шоб

вони... щоб они здохли.

Гершко: То все учитель наробив. Где он взався на нашу голову? Колиб не он, так халабудник Иван самбы до всего не додумався.

Мошко: Треба щось робити...

Гершко: А що робити?

Мошко: Як що?... бовт же не учителя и не Ивана, они лише выбраны. Можеб им дати одступного по пол тысячи корон, щоб они дѣло на другой бок повернули.

Гершко: Пробував — не беруть. Кажуть, що честю не гандлюють, щоб их чорт забрав.

Мошко: Ну, ну... Добра менѣ честь. Здыхай Мошку, бо Иван мае честь, — учитель мае честь. А здохнить вы зо своею честю.

Гершко: Знаеш, що Мошку? Не будь дурным корчмарем, не тратьмо часу, будем дѣло робити. Памятаеш, як мѣсяцôв два тому в нашому лѣсѣ якись бетяри стрѣляли на жандара?

Мошко: Ну?

Гершко: Ты хиба не знаеш, що в нашому селѣ лише учитель та Иван мають пушки и кромѣ них на вадаску до лѣса нихто не ходить.

Мошко: Так, хиба то вони стрѣляли?

Гершко: Ты хоч жид, та дурный... ой... Вони, чи не вони, а треба, щоб було, що вони.

Мошко: Який ты, Гершку, мудрый. А як же ты докажеш, що то вони стрѣляли? Треба свѣдкôв, треба, щоб хтось потвердив.

Гершко: Ну и потвердять. Иванов брат Петро з моей корчмы не вылазить, его можна подпоити и Федора також и вони покажуть, що хочещ, а тѣм часом закличем жандара, он спише протокол, ну а там вже наше дѣло.

Мошко: Жандарм може не повѣрити пьяному.

Гершко: Мусить вѣрити, як свѣдки покажуть, а до тогож я з Иваном нич такого не мав, а тому и гадати, що мы все подстроили не буде.

Мошко: Ну, а нам що потом за хосен?

Гершко: Що за хосен? Той хосен, що Ивана з учителем заберуть до тюрьмы, а там поки суд, та слѣдство, то и от бовту нич не лишиться.

Мошко: Чомуж не лишиться? Бовта же не забеберуть до тюрьмы, заберуть лиш Ивана та учителя, а бовт лишиться.

Гершко: Не заберуть, не заберуть! Що буде з отарою овець що он там на горѣ, як овчара отних взяти?

Мошко: Ну що, — розбѣжаться овцы...

Гершко; Ну, так в том и дѣло. Не буде Ивана з учителем у селѣ, так небуде и бовту.

Мошко: А як на судѣ дознаються, — що то неправда. Нам за то що буде?

Гершко: Таж треба так робити, щоб мы були цѣлком збоку. Мы нѣчого не знаємо, нѣкому нѣчего не говоримо.

Мошко: А якого жандарма кликати?

Гершко: Зараз в селѣ лишився лише один жандарм, другий пôшов на одпуск.

Мошко: Добре воно, як бы так було, але я все жандармови не вѣрю.

Гершко: Та чомуж не вѣриш? Ты є свѣдок и только. Ты лише чув, що казав Петро.

Мошко: Ну, най буде так, я и на те пристану. Буду слухати Гершка, он є мудрый жид.

Гершко: Ты зараз йди за жандармом и скажи, що я маю до него важну справу и проси его сейчас прийти, а я тѣм часом закличу с корчмы Петра, подпою ѐго и зроблю так, що он скаже

жандармови те, чого в снѣ не видѣв. Е, дурнѣ гои, вони хотѣли выще од Гершка бути... Я им покажу хто такой Гершко.

Мошко: Ты все таки Гершку возьми вперед жандарма наспробунок якось, а то бѣс его вѣдае, що он буде гадати.

Гершко: Та то вже моя справа, а тобѣ Мошку, не є чого боятися. Ты знаеш, що тепер порядку твердого ще не є, а всякыя банды ховаються в лѣсах. Одни ту владу хочуть, инши другу и тепер ще можна так закрутити, шо й дѣдько не довѣдаеться де правда а де брехня.

Мошко: Ой, Гершку! А менѣ все таки страшно, аж ногавици трясуться на менѣ. Я ще так нѣколи не робив. Всяко крутив, а так ще не приходилося.

Гершко: То чогож в тебе ногавици трясуться? Колько вже у нас послѣ революціи жандармов забили разны бандиты. Стрѣляли ж у нас в лесѣ на жандарма, якись злодѣи. Чомуж не може бути, що то Иван та учитель хотѣли забити жандарма?

Мошко: Та я боюся, що жандарм дознаеться, що то брехня. От тобѣ и буде тодѣ добрый гешефт.

Гершко: Ну, як он дознаеться? У тебе на лобѣ не написано, чи ты брешеш, чи правду кажеш?

Мошко: Ой, и писати не треба. И так зразу видко, що брешу.

Гершко: Ну, як хочеш, Мошку! Може ты ще хочеш цѣлувати Ивана в руку, то иди и цѣлуй собѣ. А я собѣ и сам раду дам.

Мошко: Ну, коли так, то я вже иду. Только ты, Гершку, уважай, щоб було добре.

Гершко: Ты, Мошку, будеш мене ще вчити? Не бойся! Гершко знае, що робити...

Мошко: Ну, так я вже, Гершку, пôшов. (*до публики*) А щож моя Рухля буде робити, коли Мошка за брехню потягнуть? (*Выходить*).

Гершко: (*Якийсь час мовчить, потом починае спѣвати и пританцьовувати.*

Мои дѣти, моей жинки.
Вони ходят мит патинки
Як в патинках будуть диры,
То я з гоев здеру шкиры

И патинки подлатаю
И маюфес заспѣваю
(2) Ром тибри бум, бум, бум,
Ром тибри бум, бум, бум.

Марамарош добрый варош
Добре там ведется,
Колька рокôв менѣ там
Гандель все вдаеться.
Ром тибри бум, бум, бум,
(2) Ром тибри бум, бум, бум,
Тодириди бум, бум, бум,
(2) Тодириди бум, бум, бум,

Ай, вай, мамуню,
Зук, зук, татуню
Ай вай бум.
Ай вай бум.
Тадириди бум, бум, бум,
(2) Тадириди бум, бум, бум.

(*При кôнцѣ спѣвv сильнѣйше танцюе и танцуючи выходе серед сцены и починае говорити.*)

Ой Иване, Иване! Ты хотѣв бути мудрѣйшим од жида Гершка? Ты захотѣв панувати тут, де звык панувати весь мой род? Тутка, де паном був мой дѣд, де мого нянька все село цѣлувало в руку, де паном е я и зараз? Може ты, Иване, ще хочеш, щоб я Гершко, пôшов до тебе робити за десять корун? (*Грозно*) Не дочекаешся! Не дочекаешся, кажу! Я, я, я — туй пан! Гершко пан туйка! (*Бье кулаком по столу.*) В тюрьму по-

паду, на шибеницю пойду, обрѣзати собѣ пейсы дам, але не дам, не дам панувати туйка! (*Розлюченый выбѣгає за двери до корчмы. Сцена деякый час пуста. Чути пьяни голоса з корчмы*).

Явленіе II.

(*Через короткій час Гершко повертаеться з корчмы, за ним иде добре подвыпившій Петро.*)

Гершко: Сѣдай, Петре! Може погарчик хочеш выпити?

Петро: Грошей не маю, всѣ пропив.

Гершко: Нем бай.. Я тобѣ и так дам. А Иван тобѣ не дає грошей? У него цѣлый бовт громадскій на руках.

Петро: Не дає. Учора просив десять корон у него.. Не дав. Каже, що не може, бо то громадськи гроши.

Гершко: А для себе певно бере и не дивиться на те, що громадськи. Е, слухай єго. На ось выпий погарчик лѣпше. Та пий ще один, тыж не без пары. (*Наливає один за одним и подає Петрови. Петро пьє.*)

Явленіе III.

Федор: (*Входить з корчмы, пьяный и зупиняеться на хвилю у дверей*) А! Петро! Гратулюю!

Гершко: Федоре сѣдай собѣ. Може за компанію випьеш? Ты певно учора добре выпив у Ивана? Щож, я не Иван у мене не є столько грошей, я не маю громадського бовту. На, выпий погарчик (*Наливає погар и подає Федорови, той пьє*).

Федор: Щоб чорт взяв твого Ивана. Он каже, що паленка — пагуба. Он тебе вгостить, чекай мало!..

Гершко: На, Петре! И ты выпий з Федором разом. *(Наливає, Петро з Федором пьють.)*

Федор: Я завше усѣм говорив, що лѣпшого од Гершка в селѣ чоловѣка не є. Але дурни не вѣрять.

Гершко: Ты кажаш, Петре, що гропей тобѣ Иван не дає, але так чого иншого: нафты, соли, муки то що безôвно дає?

Петро: А щоб єму чорт спати не дав, як он и крохôтки не дає.

Гершко: Не журися, Петре! На ще выпий, якось воно буде. (*Наливає Петрови, той пье.)*

Федор: О, я . . я вдячно випью.

Гершко: Чи я тобѣ жалував коли? На, пий. *(Наливає.)*

Федор: От дай тобѣ Боже здоровля. Я ще вчера казав Петрови, що нам до Ивана не йти, бо там не є що робити.

Гершко: Я не Иван. Кажуть люди, що Иван — добрый чоловѣк, а он свому братови десяти корон жалує дати. Добрый менѣ брат.

Федор: Де там добрый? Гôрше жида.. Гелера одного не дасть...

Гершко: Я Иванови нѣколи не довѣряв. А ты часом, Петре, не чув, що про Ивана люди говорять?

Петро: Нѣт. Нѣчого не чув.

Федор: Гершку, поможи, бо щось в горлѣ нѣбы. застрягло, ни сюды, ни туды... Налий ще хоч половинку!

Гершко: Для вас з Петром и по цѣлому знайдется. *(Наливає перше Петрови, потом Федорови.)* Як же ты Петре не чув нѣчого? Коли и дѣти вже говорять те про Ивана.

Петро: Нѣт, нѣчого не знаю.

Гершко: Ты знаеш, але не хочеш менѣ сказати. Люди он кажуть, що нѣбы, то Иван з учителем хотѣли жандарма забити. Памятаеш, мѣсяц два тому назад хтось стрѣляв на жандарма в лѣсѣ, хотѣв его забити? Так, то кажуть Иван з учителем.

Петро: Нѣт, не чув. Иван злодѣй. розбойник, але таки нѣкого не вбивбы.

Гершко: То-то и пушку має... А на що ему пушка?

Федор: Правда...

Гершко: О, це безôвно вони... Випийте ще по одному. (*Наливає Петрови, потом Федорови, тѣ пьють.*) Як ты гадаеш Федоре — вони се зробили?

Федор: (*Зовсѣм пьяный.*) Я..я...гадаю, гадаю...

Петро: О, яка у мене тяжка голова днесь, так долу и тягне.

Гершко: Так, так... це безôвно они; больше нѣкому. Иван з учителем ранѣйше и проти мадяров выступали; у нас в селѣ вони первы, вони революцію робили. Чи не правда, Петре?

Петро: Мг..прав-да...

Гершко: Ты, Петре, як чесный чоловѣк маеш все се жандармови оповѣсти. Бо гляди, ще и на тебе будуть говорити люди, що и ты в одно з ними був в компанію.

Федор: Я..я... завше... кумпаніи.

Гершко: Петре, зараз до мене прийде жандарм по одному дѣлу, так ты ему мусиш все се розповѣсти!

Петро: (*Зовсѣм пьяний.*) Ая..розповѣм...

Гершко: А ты, Федоре, можеш также пару слов сказати, подтвердити...

Федор: О, безôвно.. выпью.. выпью...

Явленіе IV.

(*Двери одкрываються и входить жандарм з ташкою под пахою, за ним входить Мошко.*

Жандарм: Для чого мене покликано?

Гершко: Маю Вам, пане, замельдувати, що в нашому селѣ одкрилися злочинци. От Петро менѣ сказав, що его брат Иван з учителем хотѣли убити жандарма. Памятаете, пане, як мѣсяцôв два тому назад хтось стрѣляв на жандарма в лѣсѣ? То вони стрѣляли, Петро зараз менѣ розсказав.

Жанд. (*Сѣдае коло стола, розкладае папери и починае робити допити.*) А который то е Петро?

Гершко: Оцей — Петро Щур.

Жанд. Нехай он подойде сюды близше.

Гершко: Петре! Петре! Ходи сюды, пан жандарм тебе кличуть.

Петро: (*Роскривае на хвилину очи и щось бормоче*). Я... я... зараз.. зараз выпью...

Гершко: (*Подходить до Петра, бере его за руку и ворушить.*) Продери очи, пьянице! Чуеш, пан жандар тебе кличуть! Ну, скорше!

Петро: Погарчик.. половинку... заплачу, жиде.

Гершко: То нич, пане! Я вже розскажу... Вы пишить, що Петро Щур видѣв як Иван Щур з учителем стрѣляли на жандарма, що он сам в том признався.

Мошко: О, безôвно, пане, сам в том признався, я чув як он про це розказував!

Жанд. Он же спитъ и нич не говорить. Як же я буду писати?

Гершко: О, пане солодкий! Не менѣ, Гершкови, вас учити. Робить як знаете! Я лише як чесний чо-

ловѣк вам замельдував, що чув туйка, а до другого менѣ нич.

Жанд. Треба почекати поки он проспиться, а тогди спишу протокол.

Гершко: Як он проспиться, тогди нич не скаже. Хтож стане показувати на свого брата? Тепер он це сказав тому, що пьяний. А що тверезий только гадає, то пьяный говорить. Як протверезиться, то и слова од него не вытягнете.

Мошко: Правда, правда. Так є

Жанд. (*Подходить до Петра.*) Петре, Петре! А ну встань на хвилину! (*Бере за руку и хоче подняти.*)

Петро: Не бий, не бий, Насте... Жид... жид.. так дав.. (*опускаєся назад на подлогу и починає храпѣти*).

Жанд. Ну щож робити? Треба списати протокол (*Повертаеться и иде до стола. Гершко задоволеный показує ему в спину кулаком*).

Федор: А, пор.. ручаюсь... (*теж опускаеться та починає храпѣти*).

Завѣса.

Дѣйствіе III. — Явленіе I.

(Хижа, як и в первому актѣ. Олена вышиває. Анна пряде, Настя сидить на лавцѣ. Олена сидить поруч и спѣває).

Олена: Деж ты милый, чорнобривый
Чому не приходиш,
Чѣм я тобѣ не мила,
Що до иншой ходиш?
Я тебе любила вѣрно
И буду любити,
Та не буду мôй миленькій
Без тебе я жити.
Як умру и поховають,

То згадай за мене,
Бо я вмерла через тебе
Хоч жила для тебе.

(Анна починає плакати.)

Настя: Чого ты плачеш, Анно? Хиба так можна? Подивись на себе, як ты змарнѣла. Так все не буде.. Посидять ще якийсь тиждень, а там и выпустять. На судѣ теж справу розбирають, даремно держати в тюрмѣ не будуть невинных людей. А ты плачеш и плачеш, нѣбы комусь од того легше буде.

Олена: Та и я ей це кажу, але и слухати не хоче, все плаче на втѣху ворогам. За два тиждни и очи выплакала, стала нѣбы з хреста знята.

Анна: Ой, мои голубоньки... радаб не плакати, так сами слезы течут... Только в роботѣ забуваюся... А як Олена жалобной заспѣває, то зараз и почну плакати... нѣбы легше стане, коли доволи выплачусь.

Настя: Ты от ѣ дила до Берегсазу, — тобѣ не говорили там коли буде суд?

Анна: Ще и сами не знають. Вони все пишуть до прокуратора, щоб скорше переводили над ними суд та хиба помагає...

Настя: А чи выпускають хоть на двор та чи не збиткують ся над ними?

Анна: Нѣт, Богу дякувати им не горше як другим и на двор выпускають, щось три разы на день и як хто прийде, то пускають поговорити, а навить книжки им дають читати.

Настя: А Иван дуже журиться?

Анна: Каже, що нѣт, але так змарнѣв, що и не познати. *(Плаче.)*

Настя: А учитель? Що он каже — не журиться?

Анна: Учитель нѣбы то веселѣйшій... Каже, що

нема чого журитись, правда выйде на верх и их выпустять...

Олена: И я тобѣ те кажу, а ти не вѣриш...

Настя: А на мого пьяницю дуже гнѣваеться Иван?

Анна: Нѣт, не гнѣваеться зовсѣм, лише каже, що его дуже болить, що родный брат так опаскудив, оклеветав.

Настя: Петро дуже сумуе, людей не може видѣти, — ганьбиться, а жида все клине... навѣть паленку кинув пити...

Анна: Ото добре, що хоть не пье.

Настя: А я боюся, щоб он чого жидови не зробив, бо дуже на него лютуе.

Олена: Ты, Насте, до Гершка ходила, — що он каже?

Настя: Ходила, але жид каже, що ему до того нич, що он в тѣ цѣла не мѣшаеться, а Петро знов каже, що он нич не знае.

Анна: А нащож Петро говорив на них жандармови?

Настя: То не правда. Он каже, що жид его и Федора напоив и вони аж заснули у него и що там робилося чи був там жандарм, чи хто иншій, — Петро нич знае. Каже, що под присягою на судѣ те скаже .. Жид сам небрехав, а зложив на Петра.

Явленіе II.

(Тѣж и Микола.)

Микола: *(Входить.)* Слава Ісусу!

Настя: Слава на вѣки!

Анна: Слава на вѣки!

Настя: Що нового чув Миколо?

Микола: Нич.. нѣгде не був и нѣчого не знаю.

Анна: А чому доси Гершко не повернувся? Вже

колько дней як его покликали до Берегсазу через жандарма. Ты не знаеш для чого?

Микола: Нѣт, не знаю — може за кони.

Настя: За яки кони?

Микола: А в минулому роцѣ он переправляв через границу ... Може и за друге що небудь... он доста мае разных справ.

Анна: Може то по Ивановому дѣлу его покликали?

Микола: Може бути, але я не знаю.

Настя: А може он уже повернувся?

Микола: Нѣт, я на него теж чекаю.

Олена: *(Здивовано.)* А на що он тобѣ потребный?

Микола: Так.. Хотѣв з ним де про що з ока на око поговорити.

Олена: Для чого це?

Микола: Для того, щоб взяти его за жидовски пейсы та щоб аж голова трясла...

Настя: Щоб и тебе забрали жандарми?

Анна: Краще не роби сего, Миколо! А тож заберуть ще и тебе, то мы зовсѣм сами лишимося.

Олена: Най вже краще суд буде, Бог не попустить щоб невинных засудили. На те мае право бути...

Микола: Чекай на право! Будуть ще их там до права не мало держати!

Настя: Щож робити, — подержать тай выпустять...

Микола: О, не дай Боже — засудять Ивана з Учителем... Тогди Гершкови больше не жити на свѣтѣ... Сам загину але и его навчу, як на людей брехати...

Настя: Бог справедливый не допустить, щоб вевинних засудили.

Микола: Та и Бога певно нема, коли таке на свѣтѣ робиться.

Олена: Не кажи дурниць, Миколо, грѣх буде тобѣ

Явленіе III.

(Тѣж и член бовту.)

Член бовту: (*Раптом отворяються двери, вбѣгає задихавшися.*) Анно, Иван з учителем прийшли!... Там в бовтѣ з людьми говорять... От щойно прийшли (*Всѣ раптом вст иоть.*)

Анна: Де, де, в бовтѣ?

Член бовту: Та деж — в нашому бовтѣ!

Анна: Ох! Де плат мой, пойду скоренько туда...

Член бовту: Куда там пойду. Вони зараз тут будуть.

Настя: От я тобѣ говорила, Анно, почекай мало, повернуться! Деж то видано, щоб невинны люди сидѣли в тюрмѣ.

Олена: И я казала.

Анна: А вони не з жандармами?

Член бовту: Яки тобѣ жандары? Сами!... А от и они идуть. (*Входять Иван з учителем.*)

Явленіе IV.

Иван: Добрый — день.

Анна: Иване! (*Кидаеся ему на шию.*)

Учитель: Слава Ісусу! Як ся маете? (*Вѣтаеся зо всѣми за руку.*)

Микола: А крѣпко вы змарнѣли, пане учителю.

Настя: Чи хоч зовсѣм одпустили, не потягнуть назад?

Учитель: О, нѣт, не потягнуть. Наше мѣсце заняли други, тѣ, которым належало зразу там бути... Наш приятель Гершко заняв наше мѣсце...

Настя: О, проклятый! Ще й мого Петра опаскудив, що межи люди соромно показатися. (*Плаче.*)

Микола: А чи суд був вже вам?

Учитель: Нѣт, не був.

Анна: (*Перелякано.*) Ще там вас будуть судити?

Иван: Нѣт, не будуть, бо не має за що.

Анна: О, якже то, що вас без суду та слѣдства увольнили?

Учитель: А так: колька дней тому, як судили злодѣев, що були в бандѣ, — робили разны вбийства, жандаров убивали, новой владѣ не хотѣли коритися, — от вони и призналися на судѣ, що у нас хотѣли теж убити у лѣсѣ жандарма, але не удалося.

Анна: Так уже вѣдомо, хто стрѣляв на жандарма?

Учитель: Вѣдомо то вѣдомо, але сего ще мало. Они призналися, що переховувалися у Гершка.

Настя: У Гершка?

Олена: Так и Гершко злодѣй?

Микола: Та почекайте, най пан учитель розскажуть все.

Учитель: Ну от прокуратор, як повидѣв се, то зараз дав розказ Гершка арештувати и Гершко тепер закованый сидить вже в тюрмѣ, а нас увольнили без всякого слѣдства и вже нѣякого суду на нас в той справѣ не буде — сам прокуратор застановив дѣло.

Микола: Так Гершко не скоро тепер в село вернеться?

Иван: Та вже певно колько роков достане.

Настя: А щож мому Петровѣ буде? Певно покарають его.

Учитель: Та нѣт нѣчого не буде, бо вже выявилось, що то Гершкова робота.

Настя: Ну и за се Богу дякувати.

Микола: (*До учителя.*) А вы, пане учитель, у нас знову будете в школѣ?

Учитель: Та вжеж по малу буду.

Микола: И в бовтѣ будете як и ранѣш робити?

Учитель: Ще больше. (*Смѣеться.*)

Анна: А не возьмуть вас знову, я так боялася, думала що вас засудять.

Учитель: Нѣт, не засудять, часы насилія минули. Тепер є право и закон.

Явленіе V.

Тѣж и Петро.

(*Двери одчиняються, входить Петро без шапки и иде прямо до Ивана.*

Петро: Иване! Прости — я не винен, то Гершко все зробив. (*Падає на колѣна и простягає руки — Иван подводить очи в гору.*)

Анна: Прости, Иване! Он направду не винен.

Петро: Як не простиш, то возьми нôж и зарѣж. Менѣ легше буде.

Иван: Я прощу тобѣ тогди, коли не будеш пити паленки.

Настя: Та он тепер и в рот не бере и корчму лишив.

Иван: (*Подоймає Петра и цѣлує его в чоло.*) Ну, забудьмо що було, будеме жити як братям належиться.

Член бовту: Ну, здаеться все в добрый бок повернулось.

Иван: (*До Анны.*) А як вы тут живете, чи все гаразд?

Анна: Та Богу дякувати все добре, за вами только журились.

Иван: А Оленочка як?

Олена: Та так, помалу...

Анна: Та Олена нас хоче покинути, хоче...

Олена: Не кажи, Анно, не кажи, — я не хочу!..

Учитель: Е, кажить-кажить, що тут з Оленою сталося.

Анна: Та Олена хоче оддатися, нас лишити ..

О л е н а: Та я ще не оддаюся, то я лише так говорила.

И в а н: О, то велика бѣда (*смѣеться*). А за кого?

Ч л е н б о в т у: Та вжеж не за кого друуого, як не за Миколу.

А н н а: Так, за Миколу, тôлько тебе чекали, Иване, як ты?

И в а н: Ну то щож, будеме свадьбу справляти.

У ч и т е л ь: Не чекали мы, що з тюрми та на свадьбу.

И в а н: То ваше дѣло з Оленою, я проти нич не маю, най вам Бог помагає. Тобѣ Миколо я сердечно рад. Що Оленѣ належить, все достане и свадьбу за свои гроши справлю.

У ч и т е л ь: А що Олено? Не моя правда? Як говорив, що скоро у вас на свадьбѣ буду та ще и потанцюю?

И в а н: Но щоб нас люди не судили, зробим все по звычаю. Сватаня можемо, Миколо, хоч завтра робити, а за колька дней и свадьбу. А ти, Анно, гляди, щоб було чѣм людей гостити.

У ч и т е л ь: Поки сватаня та свадьба, то мине час, а заспѣвати, я гадаю, и днесь можна.

Ч л е н б о в т у: Та вжеж не на смерть зобрались, чомуж не заспѣвати.

(*Спѣвають.*) Верховино, свѣтку ты наш,
Гей як у тебе так мило,
Як игры вод пливе тут час,
Свободно, шумно, весело.
Ой нема то краю, краю
Над ту Верховину,
Кобы менѣ погуляти
Хоч одну годину.

Явленiе VI.

Тѣж и Федор.

Ф е д о р: (*Входить, на хвильку зупиняется коло две-*

рей.) А, Иване! Як ся маеш? (*Подходить до Ивана, подає руку.*) Сервус!

Иван: (*Показуючи на двери.*) Геть з моей хати пьянице

Федор: Я хотѣв, Иване...

Иван: Геть, кажу!... (*Федор по войсковому повертаеться и иде до дверей.*) Петре! Цей тобѣ больше не товариш. (*Глядить на Петра и позазуе на Федора.*)

Федор: (*Выходить за двери, потом повертаеться.*) Поруччаюсь ..

Завѣса.

Поясненя деяких слов, котры уживають на Верховинѣ.

Бовт — склеп, торговля, кооператива.

Крисаня — капелюх (шапка).

Поручаюсь — форма привѣтанія серед интелигенціи.

Сервус — Форма приятельского витання.

Погарчик — чарка, шклянка для горилки.

Варош — город, мѣсто.

Ногавици — сподни — штаны.

Безôвно — напевно.

0-15

Если Вам нужны

стеклянна или эмалированна надверна табличка, желѣзна вывѣска, визитныя карточки, каучуковыя штемпеля, рецепты, печатные изящные бланки, конверты, календари, налѣпки на конверты, желѣзные или картоновые плакаты; если хотите имѣть под рукой всѣ адреса с цѣлой Подкарп. Руси,

закажите их в русском предпріятіи **у М. ЛИЛА**

в УЖГОРОДѢ, на Капушанской улицѣ Н-р 44.

Скоро, дешево, добросовѣстно.